

УДК 796/799 : 005.591.6

Савлюк С. П.

доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент, професор,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Романова В. І.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне,

Панчук І. В.

старший викладач, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

СУЧАСНІ КОРЕКЦІЙНО-ПРОФІЛАКТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, ПОГЛЯД У КОНТЕКСТІ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

У роботі гуманістичні технології у процесі адаптивного фізичного виховання розглянуто як технології підвищення комфортності та ефективності, які зорієнтовані на розвиток особистості дітей і створення відповідних умов для цього. **Мета дослідження** – розкрити специфічні особливості застосування корекційно-профілактичних технологій у процесі адаптивного фізичного виховання молодших школярів із депривацією слуху та депривацією зору. **Результати дослідження.** Технології профілактики та корекції порушень просторової організації тіла дітей молодшого шкільного віку років із депривацією зору та депривацією слуху укладено на основі результатів комплексного діагностування та факторного аналізу показників просторової організації тіла й фізичного стану дітей із депривацією сенсорних систем, із використанням завдань, принципів, методів, засобів і форм проведення занять, зорієнтованих на результати факторної структури просторової організації тіла та фізичного стану дітей із депривацією сенсорних систем і з огляду на способи навчання, етапи, суб'єкти й умови реалізації програм, контроль і критерії ефективності їхнього впровадження.

Висновок: шляхом перевірки дієвості розробленої технології у спеціальних школах-інтернатах підтверджено вищу результативність їхнього застосування щодо вирішення завдань гармонійного розвитку та соціальної адаптації дітей із депривацією сенсорних систем порівняно із традиційним змістом і технологією його реалізації.

Ключові слова: адаптивне фізичне виховання, гуманістична парадигма, технологія, просторова організація тіла, профілактика, корекція, порушення, діти 6–10 років, депривація, сенсорна система.

Светлана Савлюк, Виктория Романова, Панчук Илона. Современные коррекционно-профилактические технологии в процессе адаптивного физического воспитания, взгляд в контексте гуманистической парадигмы. В работе гуманистические технологии, которые используются в процессе адаптивного физического воспитания рассмотрены как технологии повышения комфортности и эффективности деятельности, которые ориентированы на развитие личности детей и создание соответствующих условий для этого. **Цель исследования** – раскрыть специфические особенности применения коррекционно-профилактических технологий в процессе адаптивного физического воспитания младших школьников с депривацией слуха и депривацией зрения. **Результаты исследования.** Технологии профилактики и коррекции нарушений пространственной организации тела детей младшего школьного возраста лет с депривацией зрения и депривацией слуха разработаны на основе результатов комплексного диагностирования и факторного анализа показателей пространственной организации тела и физического состояния детей с депривацией сенсорных систем, с использованием задач, принципов, методов, средств и форм проведения занятий, ориентированных на результаты факторной структуры пространственной организации тела и физического состояния детей с депривацией сенсорной систем и учитывая способы обучения, этапы, субъекты и условия реализации программ, контроль и критерии эффективности их внедрения. **Вывод:** путем проверки действенности разработанной технологии в специальных школах-интернатах подтверждено результативность их применения по решению задач гармоничного развития и социальной адаптации детей с депривацией сенсорных систем по сравнению с традиционным содержанием технологий.

Ключевые слова: адаптивное физическое воспитание, гуманистическая парадигма, технология, пространственная организация тела, профилактика, коррекция, нарушения, дети 6-10 лет, депривация, сенсорная система.

Savlyuk S., Romanova V., Panchuk I.. Modern correctional and preventive technologies in the process of adaptive physical education, a look in the context of the humanistic paradigm. In the work, humanistic technologies that are used in the process of adaptive physical education are considered as technologies for improving the comfort and efficiency of activities that are focused on the development of the personality of children and the creation of appropriate conditions for this. **The purpose of the study** is to reveal the specific features of the use of correctional and prophylactic technologies in the process of adaptive physical education of younger pupils with hearing and vision deprivation. **Research results.** Technologies for the prevention and correction of disorders of the spatial organization of the body of children of primary school age with visual impairment and hearing impairment have been developed based on the results of a comprehensive diagnosis and factor analysis of metrics of the spatial organization of the body and physical condition of children with sensory deprivation, using tasks, principles, methods, tools and forms of conducting classes focused on the results of the factor structure of the spatial organization of the body and physical state of children with

deprivation of sensory systems and considering ways of training, stages, subjects and conditions for the implementation of programs, monitoring and performance criteria for their implementation. **Conclusion:** by checking the effectiveness of the developed technology in special boarding schools, the effectiveness of their application to solve the problems of harmonious development and social adaptation of children with deprivation of sensory systems in comparison with the traditional content of the technology was confirmed.

Key words: adaptive physical education, humanistic paradigm, technology, spatial organization of the body, prevention, correction, disorders, children 6-10 years old, deprivation, sensory system.

Постановка наукової проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Аналіз літературних джерел. Аналіз особливостей багатоміжової трансформації гуманістичної тенденції розвитку суспільства дозволив М.В. Дутчаку [1] зробити висновок про її універсальність та актуальність на всіх історичних етапах утвердження загальнолюдських цінностей заради суспільного прогресу. Діалектика соціального розвитку переконує, що кожне суспільство має як гуманні, так і антигуманні риси. У різних історичних умовах переважає той або інший напрям розвитку[1].

На сучасному етапі Україна повинна активніше прямувати шляхом розбудови суспільства, в якому гуманістичні ідеали мають посідати домінуюче місце в системі людських орієнтирів, а принципи гуманізму, людяності, поваги до особистості та її гідності стануть безумовними пріоритетами та нормами як офіційної політики, так і повсякденного життя [1]. Гуманістична парадигма суспільства III тисячоліття передбачає, серед іншого, її спроектованість на ставлення до дітей із інвалідністю, чисельність яких на сьогодні в усьому світі загалом і в Україні зокрема виявляє стійку тенденцію до зростання [7].

Дослідження виконано згідно з темою 3.7 «Удосконалення біомеханічних технологій у фізичному вихованні, спорті та реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини» (номер державної реєстрації 0112U001860) «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури й спорту на 2011–2015 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. Упродовж 2016–2017 рр. дослідження відповідало темам 3.13 «Теоретико-методичні основи здоров'яформуючих технологій у процесі фізичного виховання різних груп населення» (номер державної реєстрації 0116U001615) та 3.23 «Здоров'яформуючі технології дітей та молоді у процесі адаптивного фізичного виховання» (номер державної реєстрації 0116U001620).

Мета дослідження – розкрити специфічні особливості застосування корекційно-профілактичних технологій у процесі адаптивного фізичного виховання (АФВ) молодших школярів із вадами слуху та вадами зору.

Завдання дослідження:

1. Вивчити сучасний стан досліджуваної проблеми, узагальнити вітчизняний і світовий досвід використання корекційно-профілактичних технологій у процесі АФВ молодших школярів із вадами слуху та вадами зору.

2. Обґрунтувати основи корекційно-профілактичних технологій у процесі АФВ молодших школярів із вадами слуху та вадами зору у контексті гуманістичної парадигми.

Матеріал і методи дослідження: теоретичний аналіз, синтез й узагальнення даних наукових і методичних джерел та інформації з інтернет-ресурсів застосовували для з'ясування проблемного поля системи профілактики та корекції порушень просторової організації тіла дітей молодшого шкільного віку із депривацією слуху та депривацією зору й стану його науково-методологічного опрацювання; комплексний метод – розгляд наукової проблеми в розрізі різних наукових напрямів: симбіоз педагогіки, медицини, фізичного виховання, біомеханіки, корекційної педагогіки тощо; системний і порівняльний аналіз – проведення зіставлення і виявлення загальних і відмінних ознак, що характерні для декількох об'єктів дослідження; теоретичний аналіз, узагальнення сучасного практичного досвіду вчителів спеціальних шкіл – для визначення актуальності дослідження, уточнення та конкретизація мети, завдань і спрямованості педагогічних експериментів, розроблення теоретико-методичних засад концепції профілактики та корекції порушень просторової організації тіла дітей 6–10 років із депривацією сенсорних систем; емпіричні.

Організація дослідження: дослідження, розпочате 2013 року, охоплювало п'ять етапів. У ньому брало участь 486 дітей молодшого шкільного віку з депривацією слуху, депривацією зору та майже здорові діти.

Виклад основного матеріалу. Теоретичними основами інтеграції виховного та корекційно-профілактичного середовища в процес АФВ є:

✓ розкриття гуманістичної парадигми як загальноприйнятого типу постановки і вирішення проблеми вдосконалення процесу АФВ;

✓ обґрунтування функцій гуманістичних технологій у процесі АФВ;

✓ виділення умов гармонійного розвитку дітей молодшого шкільного віку;

✓ опис принципів інтеграції виховного та корекційно-профілактичного середовища у процес АФВ [3, 4].

Гуманістична парадигма являє собою пізнання природи, суспільства, самої людини з антропологічної позиції, тому вона гостро позначила проблему вдосконалення процесу АФВ. Гуманістична парадигма в процесі АФВ орієнтує на осмислення школяра свого місця в світі, в оволодінні способами взаємодії з ним[4, 5, 6].

Гуманістичні технології виконують місію провідника гуманістичних ідей і в даний час відносяться до інноваційних технологій [2, 3, 4]. Гуманістичні технології в процесі АФВ – це технології підвищення комфортності та ефективності діяльності які орієнтовані на розвиток особистості дітей і створення відповідних умов для цього. Гуманістичні технології вирішують проблему самореалізації школяра в процесі АФВ, визначають створення референтних умов взаємодії [7].

До функцій гуманістичних технологій у процесі АФВ віднесені: інтеграційна, соціокультурна, стратегічна, здоров'яформуюча, особистісного розвитку та саморозвитку[7].

У логіці гуманістичної парадигми обґрунтовується сукупність умов формування школярів у процесі АФВ[4, 5, 6].

Структура технології профілактики та корекції порушень просторової організації тіла дітей із депривацією сенсорних систем (рис. 1), охоплює п'ять взаємозалежних блоків:

1) проєктивний блок, який передбачав визначення основних цілей і завдань реалізації технології, а також документів перспективного планування навчально-виховного процесу;

2) діагностувально-змістовий блок – комплексне діагностування показників просторової організації тіла та фізичного стану дітей із депривацією сенсорних систем; опис засобів і методів фізичного виховання дітей, а також перелік необхідних теоретичних знань і пов'язаних із ними вмінь і навичок;

3) процесуальний блок – найбільш значущий, що відображає основи організації та методики роботи з фізичного виховання, педагогічні умови реалізації;

4) профілактично-корекційний блок – засоби та методи профілактики й корекції порушень просторової організації тіла дітей із депривацією зору та депривацією слуху;

5) контрольний блок – матеріали щодо оцінювання й критерії визначення ефективності засобів АФВ[7].

Технологію профілактики та корекції порушень просторової організації тіла дітей молодшого шкільного віку з депривацією сенсорних систем успішно апробовано під час перетворювального експерименту: її ефективність доводять кількісні зміни (на рівні $p < 0,05$ та $p < 0,01$) досліджуваних показників[6, 7].

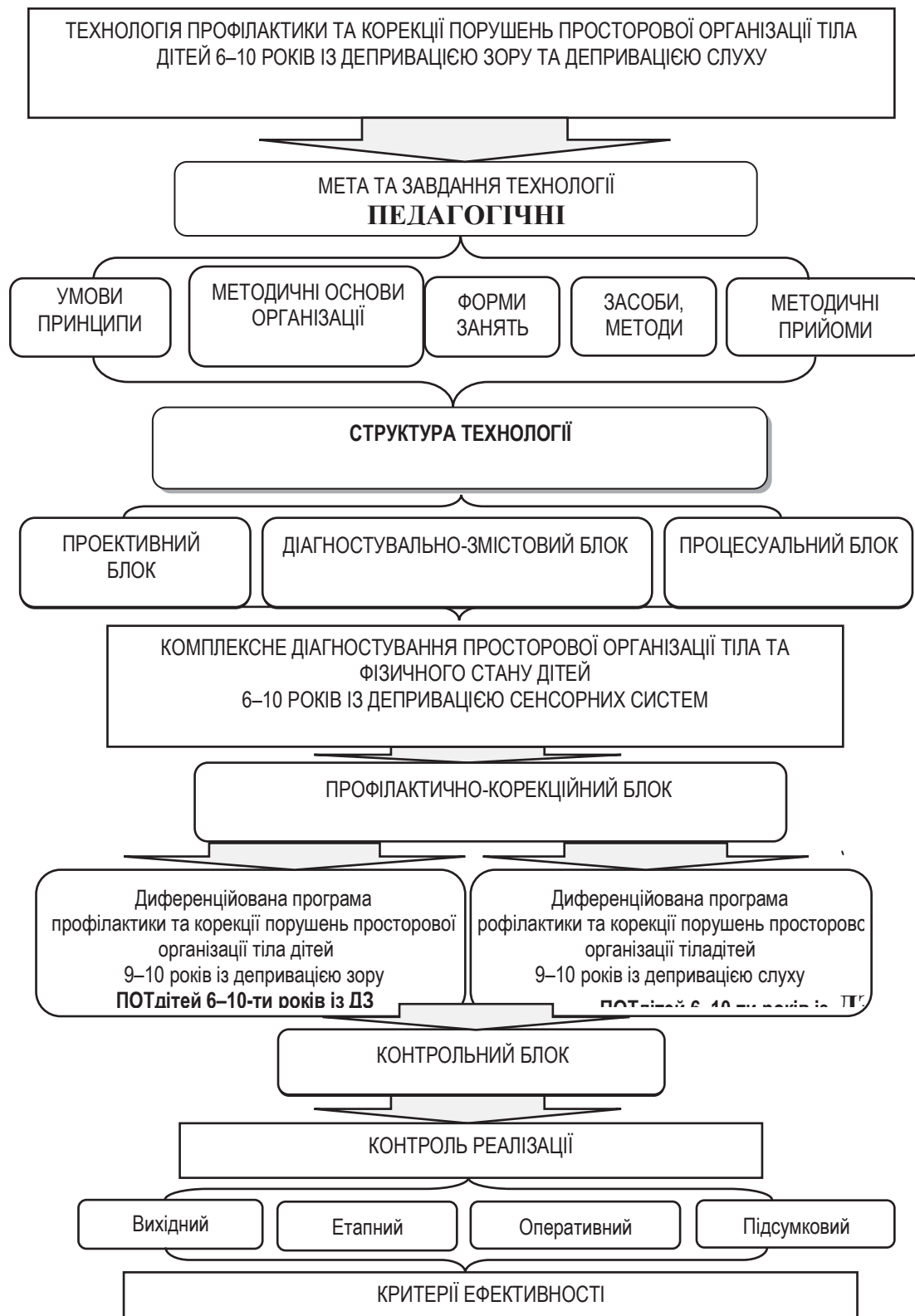

Рис. 1. Блок-схема технології профілактики та корекції порушень просторової організації тіла дітей 9–10 років із депривацією зору та депривацією слуху [7]

Висновки. Проведене дослідження уможливило розроблення низки нових наукових положень і формулювання висновків, що в сукупності дають змогу вирішити важливу наукову проблему – розроблення теоретико-методичних основ профілактично-корекційної діяльності дітей молодшого шкільного віку із депривацією сенсорних систем у процесі АФВ у умовах спеціальної школи-інтернату.

Шляхом перевірки дієвості розробленої технології реалізації її положень у спеціальних школах-інтернатах підтверджено вищу результативність їхнього застосування щодо вирішення завдань гармонійного розвитку та соціальної адаптації дітей із депривацією сенсорних систем порівняно із традиційним змістом і технологією його реалізації.

Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані з науковою розробкою й апробацією технології корекції порушень вертикальної стійкості тіла дітей молодшого шкільного віку зі зниженим слухом у процесі фізичного виховання.

Література

1. Дутчак М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи спорту для всіх в Україні [автореферат]. Київ: Нац.ун-т фізичного виховання і спорту України. 39 с.
2. Кашуба В. А. Биомеханика осанки. [Текст] монографія К. Олимпийская литература. 2003. 260 с.
3. Кашуба В., Насраллах З., Демчук С. Характеристика просторової організації тіла дітей молодшого шкільного віку зі слуховою депривацією Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки 2014; 14:65–69.
4. Кашуба В., Сторожик А., Демчук С. Характеристика вертикальної стійкості тіла людини та її особливості в школярів із порушеннями слуху. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2014; 16:89–93.
5. Кашуба В., Савлюк С. Біологічні передумови розробки концепції формування просторової організації тіла дітей 6–10 років із депривацією зору = Biological preconditions for the development of the formation concept of spatial organization of body of the children with vision deprivation Journal of Education, Health and Sport formerly Journal of Health Sciences. Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz. Bydgoszcz, Poland, 2017; 7; 7:1095–1112. Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1039950>.
6. Кашуба В., Савлюк С. Структура та зміст технології профілактики й корекції порушень просторової організації тіла дітей 6–10 років із депривацією сенсорних систем = Structure and content of the technology of prevention and correction of disturbances of spatial organization of the body of children 6–10 years old with sensory systems deprivation Journal of Education, Health and Sport formerly Journal of Health Sciences Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz Bydgoszcz, Poland, 2017; 7; 8:1387–1407. Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1050987>.
7. Савлюк С.П. Просторова організація тіла дітей молодшого шкільного віку із депривацією сенсорних систем у процесі фізичного виховання [Текст] : монографія. Рівне : О. Зень, 2017. 560 с.

References

1. Dutchak M. V Theoretical and methodological foundations of forming a system of sport for all in Ukraine [abstract]. Kyiv: National University of Physical Education and Sports of Ukraine. 39 p.
2. Kashuba V. A. Biomechanics of posture. [Text] Monograph K. Olympic literature. 2003. 260 p.
3. Kashuba V., Nasrallah Z., Demchuk S. Characteristics of the spatial organization of the body of young school children with auditory deprivation. Youth Scientific Bulletin of National Eastern European University named after Lesya Ukrainka 2014; 14: 65–69.
4. Kashuba V., Storozhyk A., Demchuk S. Characterization of vertical stability of the human body and its features in students with hearing impairments. Youth Scientific Bulletin of National Eastern European University named after Lesya Ukrainka. 2014; 16: 89–93.
5. Kashuba V., Savlyuk S. Biological preconditions for the development of the formation concept of spatial organization of body of the children 6-10 years old with vision deprivation. Journal of Education, Health and Sport formerly Journal of Health Sciences. Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz. Bydgoszcz, Poland, 2017; 7; 7:1095–1112. Access mode: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1039950>.
6. Kashuba V., Savlyuk S. Structure and content of the technology of prevention and correction of disturbances of spatial organization of the body of children 6–10 years old with sensory systems deprivation Journal of Education, Health and Sport formerly Journal of Health Sciences Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz Bydgoszcz, Poland, 2017; 7; 8:1387–1407. Access mode: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1050987>.
7. Savlyuk S. P. Spatial organization of the body of young pupils with deprivation of sensory systems in the process of physical education [Text]: monograph. Rivne: O. Zen', 2017. 560 p.